

раціонального та якісного дотримання, попередження порушення та максимально повного відновлення правового статусу фізичних осіб та інших соціосуб'єктів: частина третя. *Visegrad Journal on Human Rights*. Рецензовані закордонні видання. Братислава, Словенія. 2021. № 5. С. 71–76. URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2021/12/VJHR_5_2021.pdf

6. Цивільний кодекс України : закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № № 40-44, ст. 356, зі змінами згідно закону України № 1667-IX від 15 липня 2021 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Володимир ВАРАВА

завідувач кафедри правоохоронної діяльності та кримінально-правових дисциплін Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро, Україна), кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРАКТУВАННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Пріоритетом розвитку держави на сучасному етапі є забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина, що актуалізує посилення ролі верховенства права та посилює потребу розуміння його сутності [1].

Верховенство права – це фундаментальний принцип права, який означає, що жодна людина не є вище права, що нікого не може бути покарано державою, окрім як за порушення приписів права, і що нікого не може бути притягнуто до відповідальності за правопорушення інакше, ніж порядком, що його встановлено приписами права.

В Україні питання дотримання прав і свобод людини, як і принципу верховенства права (правовладдя) встановлено ст. ст. 3, 8, 55 Конституції України .

У процесі розвитку європейської правової думки виникає потреба конкретизації та уніфікації роз'яснення змісту концепції та принципу верховенства права, що означає виокремлення суттєвих компонентів означеного принципу з врахуванням судових рішень Європейського суду з прав людини. Цю інституцію можна вважати однією із найбільш незаангажованих судових інстанцій. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) трактує верховенство права як базовий принцип, що проходить червоною ниткою через увесь зміст Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини. На основі цієї Конвенції базується правопорядок країн учасниць цієї Конвенції. І навіть періоди надзвичайного стану чи воєнних дій не можуть слугувати виправданням порушення норм

Конвенції.

Тобто принцип верховенства права не локалізується лише рамками національної правової системи.

Закріплене верховенство права ЄС передбачає, що перевага права ЄС над колізійною національною нормою забезпечується однаково й ефективно, а також прямо і безпосередньо [2, с. 108].

Натомість радянським ідеологічним трактуванням принципу верховенства права, не визнавалось верховенства чи пріоритетності прав людини над інтересами держави і в офіційних перекладах текстів європейських документів (зокрема Статуту Ради Європи 1949 р. та Європейської конвенції з людських прав 1950 р.) українськими аналогами англійського “the rule of law” були: «сила закону», «влада закону», «верховенство закону».

Для більш однозначного і правильного трактування юридичного поняття “the rule of law” Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія) в березні 2011 року схвалила доповідь «Верховенство права» [3], в якій надано чітке розуміння поняття «верховенство права», використовуючи яке міжнародні організації, а також національні та міжнародні суди могли б трактувати і застосовувати цю базову цінність.

У результаті дослідження вважаємо за можливе зробити наступні висновки:

1. Визнання принципу верховенства права є важливим надбанням України як демократичної держави.

Він спрямований на досягнення гідного людини життя, але для цього принцип має виконуватись всіма гілками влади. Україна взяла на себе зобов'язання гарантувати кожній людині, що перебуває під її юрисдикцією, права і свободи, зафіксовані Європейською конвенцією із прав людини. Україна також визнала повноваження Європейського суду із прав людини щодо захисту дотримання цього зобов'язання національними юрисдикціями й права своїх громадян звертатися до ЄСПЛ зі скаргами у випадку, якщо, на їхню думку, держава порушує відносно них положення конвенції.

2. Принцип верховенства права в українській конституційній, адміністративно-правовій та кримінально-правовій сферах трактується здебільшого через призму узаконення та реалізації прав та свобод людини.

3. Рішення ЄСПЛ повинні стати важливим джерелом українського права і безпосередньо впливати на формування та розбудову правової системи. Аналіз рішень ЄСПЛ позитивно впливає на визначення основних напрямів посилення верховенства права у державі, сприяє інюціюванню й удосконаленню кожного окремого складника цього принципу та усіх їх у сукупності.

4. Необхідно підкреслити, що принцип верховенства права має сенс лише у тому разі, якщо право сприймається як соціальний феномен. У цьому разі правова культура стає необхідною умовою формування правової

держави, громадянського суспільства, реалізації суспільно-правової реформи, узаконення верховенства права в усіх сферах соціального буття.

5. Верховенство права і права людини є двома аспектами одного і того ж принципу – свободи жити в гідних людини умовах. Внаслідок цього верховенство права і права людини нерозривно пов'язані між собою.

1. Щодо забезпечення дії принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, утвердження й забезпечення яких є головним обов'язком держави. Рішення Ради суддів України від 18.05.2018 р. № 22 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/vr022414-18>.

2. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : К.І.С., 2004. 260 с.

3. Report on the Rule of Law: Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session, Venice, 25–26 March 2011. Study №512/2009. Режим доступу: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-e).

Станіслав ВАСИЛЬЄВ

доцент кафедри історії
та суспільно-економічних дисциплін
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Харків, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ

Отримання повної загальної середньої освіти дитиною є гарантією працевлаштування, доступу до вищої освіти та подальшої успішної кар'єри. Правові засади доступу дитини до освіти закріплені у міжнародних нормативно-правових актах та українському законодавстві. Реалізація права дитини на освіту вимагає належного матеріального забезпечення, створення і забезпечення роботи закладів освіти, підготовки педагогічних працівників. Наведені аргументи обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.

Правові засади доступу дитини до загальної середньої освіти закріплені у Декларації прав дитини та Конвенції про права дитини, які ухвалені Організацією Об'єднаних Націй. Відповідно до ст. 28 Конвенції про права дитини держави-учасниці визнають право дитини на освіту. З метою поступового здійснення цього права на підставі рівних можливостей держави-учасниці запроваджують безплатну й обов'язкову початкову освіту. Також країни, які ратифікували Конвенцію, сприяють розвиткові різних форм середньої освіти, як загальної, так і професійної, забезпечують її